

Драган ПАВЛОВИЋ

Dept. of Anesthesia, Pain Management

and Perioperative Medicine, Dalhousie University, Halifax, Canada

Microcirculation Diagnostics and Applied Studies Research Group

Dalhousie University, Halifax, Canada

УДК 165.1 : 001.891

- оригинални научни рад -

НАУКА И ЊЕН КОНТЕКСТ

*Рећи за оно што јесте да није или за оно што није да јесте, је неистина,
док рећи за оно што јесте да јесте или за оно што није да није, је истина.
(Аристотел, Метаф. 1011625-28)*

Сажетак: *Начин организације научног истраживања је у уској вези с објављивањем резултата и на изврстан начин може индиректно да утиче на сам научни рад. Сам начин вредновања објављених радова носи како позитивне тако и негативне утицаје на сам научни рад, који схваћен као напор ка повећању знања и приближавању истини носи, посебно у друштвеним наукама, унутрашње контрадикције које некад могу да доведу до апсурдности у форми вулгарног контекстуализма и могу да имају утицаја чак на јавни живот и дневну политику. Постоје, тврди се, такви контексти који су међусобно искључиви. У таквим оквирима истина и неистина губе своје независно значење. Насупрот теза коју заступамо је да се појединачни ентитети тј. њихова когнитивна вредност, могу посматрати изоловано од контекста и да се побољшање социјалних односа може постићи малим, појединачним побољшањима појединачних фактора и микроагенаса (стратегији социјалног инжињеринга Карла Попера) и да не треба очекивати да само глобалне промене доводе до побољшања услова живота и социјалног напретка.*

Кључне речи: *објављивање у науци, контекстуализам, постмодернизам.*

Да ли је наше веровање, а незнање о свету који нас окружује, поузданији водич за наше деловање? Да ли контекст у који верујемо да постоји може да нас наведе да игноришемо факте које управо видимо? Нисам сигуран. Било би корисно погледати шта је то уопште контекст и како нам он помаже да решимо обичне свакодневне проблеме. Овде нема довољно места за целовиту анализу те ћу, у сасвим редукованом облику, представити контекстуализам који синтетиче главне црте ширег спектра идеологија,

* dragan.pavlovic@gmail.com

које се посебно тичу погледа на свет, веровања, истине и факата, а поједине од њих ћу успут само споменути као Фрегеов „принцип контекста“ (Frege, 1884) или неке друге аспекте (Derrida, 1976. и 1986: 167-8); један пример од ових последњих ће бити нешто детаљније изложен. То ћу учинити зато што је контекстуализам не само једноставан већ пре свега омогућава да се назру катастрофалне последице таквих мишљења кад се она злоупотребе ван контекста (Nozick, 2000; DeRose, 2000). Ово може да делује као апсурд, мада наравно није. Примера из свакодневног живота је много. Четири истраживача, један из Београда и три из Лондона, су се недавно лажно представили, ризиковали сопствену част, како би се част једног или двојице доктора наука у Србији угрозила (Павловић, 2013). Ово није била усамљена појава (Pavlović, 2015a и 2015b). Њихове анализе критикованих научних радова су биле површне, али то никог није забрињавало. Намера да се неки људи осуде на научном нивоу је била оправдање за сваки и било какав начин аргументисања. Како је то било уопште могуће? Удубивши се мало у те проблеме разоткрио ми се један пернициозан и деструктиван начин мишљења, који изгледа потиче – из добрих намера. Контекст је био „такав“, рекоше да је то дух времена (Zeitgeist). Дискурс или наратив то дозвољавају, чак диктирају шта је истина а шта неистина. Речи не значе оно што ми мислимо да значе. Концепт је поље нејасних ивица (постмодернизам је кажу управо то). Уосталом ни морал ни истина не постоје (марксизам чак не спомиње ни морал ни правду, кажу). Свет је индетерминистичан (квантна механика то доказује). Хајзенбергов принцип неодређености је незаобилазан. Поред тога, ништа није сигурно, а математика поготово, Курт Гедел (Kurt Gödel) је то доказао. Наука уосталом не почива ни на чему, а интуиција је најбољи оријентир у науци (различите форме *научног интуиционизма*). Ово не тврде они који су ове теорије засновали већ тврди повећи број оних који те теорије интерпретирају („интерпретатори“). Не мислим да су саме теорије погрешне, али мислим да су интерпретације тривијално нетачне. Прецизније, да су горње тврдње чиста глупост и надам се да ћу показати зашто.

У свакодневном животу у обавези смо да наше акције заснивамо на веровању, а не на знању јер нам знање није доступно у новим ситуацијама, а операционо условљавање (operational conditioning) има закаснили ефекат и захтева ланац појачавајућих механизма (Nozick, 1993: 93-100; 1981: 50, 703-706). Такође, не можемо рачунати на процењивања на основу вероватноћа исхода која би омогућила можда адекватне али закасниле акције. Веровање се пак ослања на искуства везана за „типичне контексте“ глобалних услова (Nozick, 1981) за које већ поседујемо типичне одговоре. Проблем је што су глобални услови, ти типични контексти, такође веровања. Ово ће поменути „интерпретаторе“ (ово се најчешће не односи на оригиналне ауторе) поменутих теорија навести на катастрофалне закључке: да је све релативно, да истине нема, нема морала, правде и да факти немају вредност – истину преноси само контекст.

Закаснили тумачи тих теорија заборављају при том да такви закључци ипак и у основи припадају само неком специфичном контексту, коме та теорија такође припада и да се не могу буквално превести изван тог њиховог контекстуалног оквира. То би била основна замерка таквим интерпретацијама. Сви горе поменути закључци, не само да нису заступани од аутора поменутих теорија, већ су сасвим погрешни и плод су недозвољеног излагања из самог контекста поменутих теорија (Sokal, Bricmont, 1997; Sokal, 1996; Seglen, 1997; Wise, 2013). Они су изгледа плод маште површног, квазинаучног, квазифилозофског, пернициозног мишљења необразованог човека који у шуми нових сазнања тражи свој пут – али не у учењу и тешком раду, већ кроз лак живот незнања и узима не пречицу, већ странпутицу. Понекад, велики часописи, као што је *Наука (Science)* прибегавају перфидним методама како би се рецимо отарасили конкуренције слободних *on line* часописа, која све више узима маха (Bohannon, 1913; Pavlovic i sar, 2014a i b).

Не треба сметнути с ума да је такав начин мишљења узрокован не само једним од поменутих „филозофских праваца“ већ целом том збирком промашених тумачења која су утицала једно на друго, а која су била резултат разумних покушаја мислећих људи да формулишу нашу свеопшту стварност. Исто толико колико је било, чини се, тешко конструисати комплексне погледе на свет, свет који је велика и вероватно и нерешива загонетка, утолико је било лакше неким да резултате тих искрених напора вулгаризују до самог и чистог незнања. Не кријем убеђење да верујем да су не само скандали о лажним докторатима и плагијатима (бар код нас, и не сви) често били производ оваквог начина мишљења, већ да је криза данашњег света, од бомбардовања Југославије, уништавања Блиског Истока и безумне политике данашњице директан резултат тог горе поменутог пернициозног начина мишљења, „обогашеног“, код водећих политичких кругова, омиљеном утилитарном логиком или концептима позајмљених из науке. Овде нећу проширивати дискусију о заблудама утилитарне логике (Pavlovic и сар, 2009; Williams, 1973; Rawls, 1973; Rawls, 1993)

У начелу свака телеолошка, тј. последична логика директно умањује вредност појединачних факата јер наше акције вреднује не према њиховом моменталном значењу и моменталној вредности, већ према очекиваној користи у некој будућности. То свакако упућује на актуелни или неки будући контекст који би одређивао како се наше деловање вреднује, а то би и одређивало и епистемички значај актуелних факата, тј. њихову актуелну истинитост или лажност. То свакако удаљава од чињеница тј. факата и наводи на давање примата контексту. Слично је са вулгаризовањем ефемерности концепта научне парадигме која, како нам је сугерисао Thomas Kuhn, бива повремено замењена новом парадигмом („paradigm shift“) (Kuhn, 1970)

Или као што је то случај с вулгаризовањем концепта уопштавања (deductive generalisations) и научних закона на којима се не само наука већ и наше мишљење у начелу заснива (као што је управо и сам овај став) –

даваће често, оправдано или не, примат контексту. Заблуда да постоји нека веза с науком ми изгледа фундаменталном. Ако би се узело да се научно знање заснива на дедуктивно-номологичком објашњењу (ДН-модел, Hempel) (Hempel, 1942; Hempel & Oppenheim, 1948) и да се може порекнути ако би се нашли примери очигледне супротности (контрапримери) некој научној тврдњи, види се да то са контекстуализмом није случај. Ту контрапример не пориче контекст већ се факти који су у супротности са контекстом занемарују. У науци постоји начин да се пребрзо поричу научни закони увођењем помоћних хипотеза, али то је ретка појава, док је у вулгарном контекстуализму замеравање контрафаката сасвим често.

У објављивању у науци такав начин мишљења чини да часописи, посебно они из друштвених наука, имају свој специфичан издавачки „концепт“. То чини да је скоро немогуће објавити нешто у групи часописа која се у погледу *макроконцепата* разликује од концепата којима припада текст који је поднесен за штампу. Аутори су тако подељени у „правце“ којима припадају посебне, јасно издиференциране групе које се не мешају. То не би било тако трагично да такав начин мишљења нема даље грањање које се завршава у практичној политици која онда омогућава резоновања као она која су нам позната: да је ирелевантно ко је изазвао Gleiwitz incident (Био је део операције Химлер; инсценираних инцидената на пољској граници како би нацистичка Немачка оправдала напад на Пољску августа 1939); као да није важно ко је подметнуо бомбу на пијаци „Маркале“; да није важно шта се заправо десило у Рачку 1999. године; да је ирелевантно да ли је Садам Хусеин имао хемијско оружје; ирелевантно да ли је Сирија, тј. Асад заиста 5 пута користио хемијско оружје (или је то био ИСИС). Контекст је ту, чини се важнији, а он је унапред дефинисан. Контекст сачињава збир општих карактеристика које чине да појединачни факти немају значаја. Такво закључивање упућује такође на став да се побољшање друштва не може остварити побољшавањем и исправљањем појединачних факата и малим побољшањима већ да само глобалне промене доводе до напретка. Није таква убеђења ширила само Француска револуција, као и марксизам или постмодернизам; то исто, само у нешто измењеној форми имамо још увек на многим микронивоима.

Континентална филозофија, постмодернизам и контекст

Неки правци у континенталној филозофији су карактеристични по томе што отворено подређују значење чињеница (факата) контексту. Као пример навешћу заједнички рад француског филозофа Gilles Deleuze и психоаналитичара Félix Guattaria *Qu'est-ce que la philosophie?* (Deleuze & Guattari, 1991) (Детаљније о томе, као и за одломке на енглеском, видети *Додатку*).

„Континентална филозофија“ стоји, на изванредан начин, наспрам „англо-саксонске филозофије“ као модерном наставку логицизма и аналитичке и постаналитичке филозофије. Била би наравно лудост говорити о њој као изолованој појави. У континенталну филозофију се могу убројити

многе филозофске струје које су се развиле у Европи у прошлом веку почевши негде с феноменологијом и егзистенцијализмом, па преко модернизма, структурализма, постмодернизма до постструктурализма – гранање се сасвим сигурно ту не завршава. Избећи ћу да даље класификујем ту филозофију и филозофе и остаћу да их именујем “континенталним“, мада ћу имати на уму углавном један сасвим узак али веома распрострањен француски бренд где би најпознатији представници били Foucault, Deleuze и Derrida. Они су често критиковани од стране колега из англо-саксонског подручја. Те критике нећу цитирати јер се више односе на аспекте које ја не обрађујем. Препоручујем ипак неке скорашње коментаре физичара – филозофа мада се ја такође нећу упуштати у њихову аргументацију која је необично јака (*Sokal & Bricmont, 1999*).

Тај огroman и разноврстан опус свешћу не само на један сасвим редукован проблем, већ и на само један његов аспект. Нас ће занимати само односи чињеница и контекста, заправо: занемаривање значаја чињеница које карактерише неке од континенталних филозофа, а којима се на извесан начин они супротстављају инсистирању на чињеницама, што је карактеристично за англо-саксонску аналитичку филозофију и касније правце (постаналитичку филозофију). Мада у поменутој књизи (QP) наравно нема отворених негација значаја чињеница и заступања тезе да је контекст превасходан, текст који наводим (то је мој утисак) управо указује на одсуство значајног „садржаја“ те је цео текст један аргуменат и илустрација метода наметања значаја контекста и игнорисања чињеница. Као целина дело је представљено као високо интелектуални дискурс који намерно багателише „садржај“. Посредно понуђени контекст дискурса који је дат указује само имплицитно, на сам „дубоки“ смисао те такве филозофије. Такав приступ онда дозвољава (ови филозофи, верујем, тако мисле) да се аутор потпуно отуђи од конкретних проблема и да, користећи слободну литерарну форму готово потпуно избегне да се бави фактуалним садржајем. Као да се жели рећи: поједине чињенице су тривијалност јер постоји нека општост која је једина суштинска и вредна расправе. Шта је то та општост – остављено је читаоцу да досегне на неки волшебан начин.

Можда читање таквих текстова има неку терапеутску вредност или можда чак може да нас учини бољим? Ја то не негирам експлицитно, мада нисам дубоко убеђен да се такви ефекти могу очекивати. Нећу такође негирати литерарну вредност тог текста (књиге), али сматрам да је директна сазнајна вредност таквог дискурса, ако је има, у најбољем случају тривијална.

Значај филозофског дела се тешко процењује и свака процена би била незахвална. Највећа сметња код овог дела је што иде страница за страницом слободних асоцијација, разних веза појма с другим појмовима, спомињу се односи, разграђивања, без конкретних примера, 200 страна шарених термина и асоцијација и можда највише 10 страница факата. Тако нешто се тешко чита и од читаоца се не може очекивати толико разумевање и стрпљење да може да издржи та “превлачења” преко страница – и да се тек по негде спотакне о нешто што можда носи неко значење. Може се

читати као модерна литература, као истраживање у сфери асоцијација, маште или можда као поезија у прози. Може се извести на сцени позоришта, нема сумње! Или је то можда литература – само аутор нам то не каже.

Последице „филозофије“ о којој пишем су далекосежне. Занимљиво је да је у том смислу француски „филозоф“ Бернард Анри Леви (BHL) отворенији и смртоноснији. Док Делеузе пише о својим слободним асоцијацијама, што само по себи није опасно по живот, БХЛ отворено износи флагрантне лажи које преко милитарних инструмената Француске државе посредно воде у смрт; рецимо, пошто по наговору нашег филозофа, Француска бомбардује Гадафијеве снаге и тиме директно помаже револуционарне исламисте и води у смрт стотине хиљада – секуларних или умерених Либијаца.

И то је све у свему апсурдно. А корен тога лежи великим делом, хтели ми то или не, у нашим тежњама да све подредимо контексту. Занемарујемо важност појединих чињеница и лутамо међу нашим апсурдним заблудама. На ResearchGate сам у више наврата дискутовао о тој апсурдности (видети апендикс).

Отпор апсурду: Постепена социјална побољшања уместо револуција

Отпор том уверењу пружао је Karl Popper и мислим да је вредно задржати се за часак на томе. Реч је о инсистирању да се социјалне промене, тј. побољшање социјалних односа може постићи не искључиво глобалним променама – што сугерише контекстуализам, већ насупрот, малим, појединачним побољшањима појединачних фактора и микрогенаса и да не треба очекивати да само глобалне промене доводе до побољшања квалитета живота.

Дискутујући о потреби за социјалним променама, аустријски филозоф Karl Popper је тврдио да се опште побољшање друштва (мислећи на социјалну правду) постиже малим помацама, поступном техником *зрно-по-зрно социјалног инжењерства, piecemeal social engineering* (Popper, 1996).

Овај став упућује директно на одбацивање контекстуалистичке тезе о потреби насилног мењања комплетних социјалних контекста. Данашње стање друштвених система у свету упућује на закључак да не постоје околности где вулгарни контекстуалистички прилаз треба и може да се прихвати. Ја такође претпостављам да је за очекивати да се револуцијама и крупним социјалним догађајима долази до побољшања, ризично, непотребно и чак погрешно, јер резултати најчешће изостану. Сама Француска револуција сведочи да крупне социјалне промене нису могуће једино после револуција. Ниво социјалне правде постигнут је у многим земљама без икакве кржаве револуције сличне оној у Француској. Непосредан резултат Француске револуције је био права хумана катастрофа. Резултати друштвених промена виде се изгледа тек после дужег времена. За комунистичке револуције се говорило да су крупан корак напред. Тумачења њиховог значаја још увек нису финална и ми не знамо шта ће будуће генерације о њима имати да кажу.

Karl Popper поменуто социјално инжењерско назива, како сам горе напоменуо, *зрно-по-зрно социјално инжењерство (piecemeal social engineering)* (Popper, 1991).

Истина, можда су социјалне мере које данас постоје у већини западних земаља, а које су биле главни мотор крвавих револуција, биле могуће и путем дужег, поступног процеса, кроз серије спорих промена које би резултирале у високе социјалне стандарде. На пример као што је то било у Шведској и у другим развијеним земљама Европе, надмашујући готово све земље које су биле изложене „комунистичкој револуцији“. Данашња агресивна интервенционистичка политика Америке, ратови у екс-Југославији и Украјини с једне стране, и мирне транзиције које су се десиле у многим земљама бившег Совјетског савеза и у Кини, с друге стране, су важни примери предности постепених промена.

Karl Popper није ишао довољно у детаље, у конкретне примере, у образлагању својих теза о *piecemeal* револуцијама, и зато је можда и био нападан за конзервативизам; критичари су били Adorno и Gadamer. (Popper, 1994).

Popper не објашњава превише свој одговор, али одбацује те критике. Отпор крупним брзим променама се заснива на ризицима које излажу цела друштва за време увођења крупних промена друштвеног реда. Уосталом, жртвовање читавих генерација за несигурну добробит неких будућих генерација један је од аргумената против утилитаризма. О томе сам горе кратко коментарисао. Често позивање на *принцип предострожности* (Precautionary Principle), поготово у законодавству Европске Уније, у последње време упућује на закључак да се обазривости у политичком деловању све више обраћа пажња (European Environmental Bureau, 1999).

Занимљив је један прилаз Nicholasa Maxwella ставу Poppera. (Maxwell, 1984) који, мада се оштро супротставља, не прихвата упрошћен *Utopian* концепт (који Popper управо напада). Али, не напуштајући свој концепт *филозофије мудрости*, који доста личи на описани утопистички став, налази решење у примени управо поступних промена примењеним на опште механизме у планирању, спровођењу и кориговању заједничких деловања, не напуштајући уходани глобални приступ управљања друштвом. Моје је мишљење да ту нема много више од неспоразума између ова два филозофа науке. Дубља анализа ових конфликта мишљења није овде од посебног интереса. Коста Чавошки има сличне замјерке, изражавајући сумњу да су крупније промене, које су некад потребне, на овакав поступан начин могуће (Čavoški, 1975) и пита се слично Piteru Winchu (Winch, 1974) како се у начелу наше разумевање свеобухватнијих процеса повезује са појединим микропроцесима. Објашњење је наравно понуђено у списима социолога George Ritzera (Ritzer, 1979, 1981)

Мислим да евентуална неслагања потичу од сувише буквалног схватања Popperовог концепта постепених промена, које је према Popperу један доста флексибилан и пермисивни концепт, превасходно омеђујући људску делатност према радикалном и утопијском инжењерингу, који он сматра опасним и ненаучним.

Закључак

Вратимо се на наше конкретне микродогађаје. Начин како се медији охоло и површно баве проблемима универзитета и науке је погрешан и то треба исправити. У случају да су неки докторати заиста плагијати, ако се остане на голом мишљењу и не спроведу нормалне стручне анализе, проблеми ће у основи остати нерешени. Уколико детаљна, коректна анализа не да потврду да плагијати постоје, корист ће бити у томе што ће се у будуће тражити више коректности у сличним случајевима. При том аутономија универзитета мора остати неприкосновена и ако би се ангажовала било која надуниверзитетска тела то би нарушавало основне принципе слободе научног рада. С друге стране, горе описано контекстуалистичко глобално одустајање од значаја појединих ентитета и повођење за контекстом, атмосфером, *Zeitgeistom*, повођење за владајућом нарацијом или текстуалношћу, који су у моди у садашњем моменту, или што је најчешће случај, или повођење за једноставном, искључивом и грубом утилитарном политиком, без поштовања принципа, и занемаривање разума, не доноси ништа добро. Такво схватање стварности носи ризике и могло би да буде у основи нових превирања и водити у моралну нестабилност друштва.

Једна од важнијих примена оваквог прилаза је не само да се појединачни ентитети, тј. њихова когнитивна вредност, могу и треба посматрати изоловано од контекста, већ да се побољшање социјалних односа може постићи малим, појединачним побољшањима појединачних фактора и микроагенаса и да не треба очекивати да само глобалне промене доводе до побољшања услова живота и социјалног напретка. Проблеми везани за саму технику издаваштва и односи истраживача-аутора, универзитета и тржишта вероватно могу такође бити делом решени не неким револуционарним радикалним променама самих концепата, већ постепеним побољшавањима, применом Поррег-овог концепта *зрно-по-зрно социјално инжењерство (piecemeal social engineering)*. Одговор на питање какав ће даљи утицај развој технологије информација имати на „научни текст“, штампани текст и универзитетску науку уопште, као и на комуникације у науци, припада самој науци која је отворена према будућности, те се тешко може било шта са сигурношћу предвиђати. Покушаји да се намећу апстрактни контексти и занемарују факти су тривијално погрешни те их треба у начелу узимати с много резерве или чак избегавати.

Литература

1. Bohannon, J. (2013). Who's Afraid of Peer Review? A spoof paper concocted by *Science* reveals little or no scrutiny at many open-access journals, *Science*, 342, 60-65.
2. Deleuze, G. и Guattaria, F. (1991/2005). *Qu'est-ce que la philosophie?* Les Éditions de Minuit.

3. Deleuze, G. (1984). *Kant's Critical Philosophy, The Doctrine of the Faculties, Legitimate Employment, Illegitimate Employment*, Translated by Hugh Tomlinson and Barbara Habberjam, THE ATHLONE PRESS, London.
4. DeRose, K. (2000). 'Solving the Skeptical Problem' in Sosa and Kim, ed., *Epistemology: An Anthology*, Blackwell.
5. Derrida, J. (1976). *Of Grammatology*, trans. Gayatri Spivak Baltimore.
6. Derrida, J. (1986). "But, beyond... (Open Letter to Anne McClintock and Rob Nixon)," *Critical Inquiry*, **13** 167-8.
7. Frege, G. (1884). *Grundgesetze der Arithmetik, eine Logisch mathematische Untersuchung über den begriff der zahl*, Einleitung.
8. Hempel, CG. (1942). 'The Function of General Laws in History', *Journal of Philosophy*, 39, 35–48.
9. Hempel, CG and Oppenheim P. (1948). 'Studies in the Logic of Explanation.', *Philosophy of Science*, 15, 135–175.
10. Kuhn, Th. (1970). *The Structure of Scientific Revolutions* (прво издање је било 1962), The University of Chicago.
11. Maxwell, N. (1984). *From knowledge to wisdom*, Basil Blackwell Ltd (Oxford) (посебно је релевантна глава 8).
12. Nozick, R. (2000). Knowledge and skepticism, u Bernecker S. and Dretske F, ed., *Knowledge*, Oxford.
13. Nozick, R., (1993). *The Nature of Rationality*, Princeton University Press, 93-100.
14. Nozick, R. (1981). *Philosophical Explanations*, Oxford University Press, Oxford, 50, 703-706.
15. Pavlovic, Dragan, Usichenko T, Lehman C. The last bite was deadly - About responsibility in scientific publishing. *Clin Hemorheol Microcirc.* (2014a) 57(2): 95-9.
16. Pavlovic, D, Usichenko, T, Lehmann, Ch. (2014b) Clash of Confidence and Responsibility in Scientific Publishing, *Dalhoisie Medical Journal*, 40, 2, 30-32.
17. Павловић, Д, (2013), *Политика*, Београд, у рубрици „Погледи“
 - Наука почива на поверењу, *Политика*, Београд, 13.09.2013;
 - Нема добронамерних превара, *Политика*, Београд, 24.10.2013;
 - Шта је стварно објављено у румунском, *Политика*, Београд, 24.10.2013;
 - Ругање у огледало, *Политика*, Београд, 11.11.2013;
 - Лопта је у пољу академских институција, *Политика*, Београд, 12.11.2013.
18. Pavlovic, D. (2015a). U odbranu profesora Миће Јовановића i dr Neboјше Stefanoviћа i u odbranu Univerziteta. Интернет сајт (видети ниже).
19. Pavlovic, D. (2015b). Dobronamerni, verovatno lažni docenti/profesori i slaba analiza "plagijata" (Технички dodatak). Интернет сајт, видети ниже.
20. Pavlovic, D, Lehmann, Ch, Wendt, M, For an indeterminist ethics. The emptiness of the rule *in dubio pro vita* and life cessation decisions, *Philos Ethics Humanit Med.* (2009 May 14), **4**(1):6.
21. Popper, K, (1996) (прво издање 1945), *Open society and its enemies*, (Routledge књига 1, глава 9 и белешке за ту главу).
22. Popper, K, (1991, прво издање 1957), *The poverty of historicism*, Routledge, 3, 21.
23. Popper, K. (1994), *The myte of the fraimwork* (Routledge) (глава 2 третира *ftaimwork*, глава 3 критику *piecemiel engeniring*).
24. Rawls, J. (1973). (прво издање 1972). *A Theory of justice*, Oxford University Press, 170 и 320–325.
25. Rawls, J, (1993). *Political liberalism*, Columbia University Press, New York, 162.

26. Ritzer, G. (1979). Towards an Integrated Sociological paradigm, у W. Snizek et al. (eds), *Contemporary Issues in Theory and Research*, Westport, Conn.; Greenwood Press, 25-46.
27. Ritzer, G. (1981). *Towards an Integrated Sociological paradigm: The search for an Exemplar and an Image of the Subject Matter*, Boston, Allyn and Becon.
28. Seglen, P. O. *Br. Med. J.* (1997) 314, 498-502.
29. Sokal, A. (1996). Transgressing the Boundaries: Towards a Transformative Hermeneutics of Quantum Gravity, *Social Text*, 46/47, 217-252.
30. Sokal, A и Bricmont, J. (1997). *Impostures intellectuelles*, Éditions Odile Jacob.
31. Sokal, A, Bricmont, J. (199). Fashionable Nonsense: *Postmodern Intellectuals' Abuse of Science*. St Martins Press, 22–25, 154–169.
32. Đurić, ZD, Delilbašić, B, Radisic, S. (2013). Evaluation of transformative hermeneutics heuristics for processing random data, *Metalurgia International* 18, 6, 98. Free PDF може се наћи на: http://media.hotnews.ro/media_server1/document-2013-09-18-15602463-0-metalurgia-international-6.pdf (консултовано 10. 10. 2013).
33. Čavoški, K. (1975). *Filozofija otvorenog društva, politički liberalizam Karla Poppera*, Filozofsko Društvo Srbije, Beograd, 278-281.
34. William, B. (1973). *Utilitarianism: For and Against* Edited by: Smart JJ, Bernard Williams, Cambridge University Press.
35. Winch, P. (1974). Popper and scientific method in social sciences, in: Paul Schilpp (ed.), *The philosophy of Karl Popper*, vol. 14, Open Court Publishing Company, 890-891.
36. Wise J.; (2013) Boldt: the great pretender. *BMJ*. 19, 346.

Интернет сајтови

1. У одбрану професора Миће Јовановића... https://www.academia.edu/11372339/U_odbranu_profesora_Mi%C4%87e_Jovanovi%C4%87a_i_dr_Neboj%C5%A1e_Stefanovi%C4%87a_i_u_odbranu_Univerziteta (виђено 5. 5. 2019).
2. Dobronamerni, verovatno lažni docenti/profesori i slaba analiza "plagijata" (Технички податак). https://www.academia.edu/9965723/Dobronamerni_verovatno_la%C5%BEEni_docenti_profesori_i_plagijat_i_njegova_nestrucna_analiza_Tehni%C4%8Dki_dodatak (виђено 5. 5. 2019).
3. For an indeterminist ethics. The emptiness of the rule *in dubio pro vita* and life cessation decisions, <http://www.peh-med.com/content/pdf/1747-5341-4-6.pdf> (konsultovano 3. 6. 2018).
4. AWMF. <http://www.awmf.org/awmf-online-das-portal-der-wissenschaftlichen-medizin/awmf-aktuell.html> (косултовано 3. 5. 2018).
5. European Environmental Bureau. *EEB Position on the Precautionary Principle*. December 1999. (http://www.eeb.org/publication/1999/eeb_position_on_the_precautionar.html, виђено 12. 12. 2014)
6. "House of Commons - Science and Technology - Tenth Report". <https://publications.parliament.uk/pa/cm200304/cmselect/cmsctech/399/39912.htm> (консултовано 4. 6. 2018).
7. Impact Factors: Arbiter of Excellence? As originally published in *The Physiologist*, Volume 45, Number 4, August 2002, page 181
8. ISI | ChemPort. Citation data: the wrong impact? Editorial, *Nature neuroscience*, (1998) 1 Number 8, 641 –642

9. Performance Ranking of Scientific Papers for World Universities”, National Taiwan University, <http://nturanking.lis.ntu.edu.tw/> (од 20. 10. 2013).
10. Research Misconduct, Boldt: the great pretender, *BMJ* (2013) 346:f1738.
11. Shanghai Ranking: <http://www.shanghairanking.com/index.html> (од 20. 10. 2013).
12. „Science Direct“: <http://info.sciencedirect.com/scopus/scopus-in-detail/tools> (од 20. 10. 2013).
13. https://www.researchgate.net/profile/Dragan_Pavlovic/contributions
14. Đurić, ZD, Delilbašić, B, Radisic, S. (2013). Evaluation... http://media.hot-news.ro/media_server1/document-2013-09-18-15602463-0-metalurgia-international-6.pdf (консултовано 10. 10. 2013).

Публикације Gilles Deleuzea:

Qu'est-ce que la philosophie ? (само увод)

<https://ec56229aec51f1baff1d-185c3068e22352c56024573e929788ff.ssl.cf1.rackcdn.com/attachments/original/5/0/9/002584509.pdf>

Речник: http://vadeker.net/humanite/philosophie/vocabulaire_deleuze.pdf

Есеју о « *Qu'est-ce que la philosophie ?* »

Mario Dufour: Gilles Deleuze et Félix Guattari, *Qu'est-ce que la philosophie ?*, Paris, Éditions de Minuit (coll. «Critique»), 1991, 206 страница.

<https://www.erudit.org/fr/revues/philoso/1996-v23-n1-philoso1802/027380ar.pdf>

Dragan Pavlović

SCIENCE AND ITS CONTEXT

Summary: *The problem scientific misconduct, and of the evaluation of the scientific work is mentioned and some solutions are proposed. In the case of the recent scandal over plagiarism of some doctorates in Europe and Serbia, these concepts are presented here and criticized and other, more correct concept, are presented where it is insisted on the strategy of social piece meal engineering of Karl Popper. The evaluation of scientific text is often linked to some theoretical reflection about truth, beliefs, and meanings of the empirical evidence and the way of presenting and evaluating their cognitive values. There are, it is argued, such contexts, which, most importantly, are mutually exclusive and incompatible. In addition in such context, it appears that truth and falsehood are losing their independent meaning. Some global context can be accepted or rejected and therefore declared to be true or false, but certain entities that are inherent to these contexts are taken to be epistemically irrelevant and are over determined by the normative definitions of the context to which they belong irrespective of their isolated meanings and character. One of the most important applications of this approach is through individual entities, i.e, it is maintained that their cognitive value can be viewed to great extent in isolation from the context.*

Key words: *science publishing, contextualism, postmodernism.*

Примљено: 10. 11. 2018. године.

Одобрено за штампу: 18. 12. 2018. године.

ДОДАТАК

1. О Континенталној филозофији и постмодернизму

Француски филозофи (Deleuze i Guattari– писаћу даље у једнини), дакле филозоф поставља себи задатак да одговори на питање шта је то филозофија. Каже да о томе нема много литературе и да се то питање поставља некако на крају каријере (живота), кад је све „обављено“. Одмах нам ипак каже да је филозофија вештина формирања, проналажења и фабриковања концепата. Дакле говориће се о концепту. О концептима, наравно, постоји огромна литература. Они су пре свега предмет логике, когнитивних наука пре свега, психологије, и наравно филозофије, лингвистике. У поменутом тексту међутим нема никакве основне дефиниције концепата. Ништа што би се повезало са когнитивним наукама или психологијом или језиком, или оним како се данас дефинишу концепти. Једноставно, ми незнамо одакле почиње размисљање Deleuzea. Где дакле стоји Deleuze, нажалост, одговор нећемо пронаћи у овој књизи.

Велики део текста се састоји од серија питања која се нижу, асоцијација сваке врсте које се односе на концепте, али само као метафоре. Односе се на стварање концепата без много даљих објашњења тог процеса. Тај креативни однос се само спомиње, без дубље анализе те нема ничег директног, конкретног. То наводи читаоца да почиње да верује да је реч о литерарно – поетском, естетичком расправљању. Тешко је набројати шуму асоцијација које аутор нуди јер она, та „шума“ асоцијација (то ћемо схватити кад књигу будемо прочитали) у ствари и чини, као *целина*, ту књигу. То читалац схвати тек негде код читања друге трећине књиге јер стално очекује да есеј почне! Ту и тамо се појаве поједини специфични ставови, неколико их је у ствари, те ћу успети да набројим чак већину од њих, мада како вас не бих уводио у досаду којом књига обилује, узећу оне само из првог дела књиге.

По Deleuze, на пример, неки концепти су кључни, примарни, други су секундарни, а имају и многе друге „особине“ (онда следи ређање асоцијација). Или, још „боље“, кад пише о томе како настају концепти: разликује три периода у креацији концепата. Дели их на: енциклопедију, педагогију и комерцијални професионални тренинг (шта је то - заиста је загонетка за мене и тако остаје до краја!). Концепти су повезани ... (итд). Има, уз то, и неких конкретних тврдњи, као: наука захтева логичке ставове (propositions), функције, а филозофија концепте. То вреди да се објасни, али он се тиме не бави. На странама 28 – 34 објашњава како ми сви имамо концепте који се разликују и зато је дискусија практично немогућа. С тиме се наравно прилично слажем, али је то само једна пука тривијалност. Затим, повремене алузије на раније филозофе (само ређајући имена) треба, вероватно, да нам назначе да то што он пише у ствари припада филозофским проблемима (као да се сам аутор боји да читалац сумња у то). И он то ипак чини обазриво, као да је реч о нечему што је свакоме већ давно јасно (или би требало да буде). Не спомиње, на пример, Хегелову *Логiku*, не експлицитно, али „биће“, „ништа“ и везане појмове и односе, имплицира, као настајање, иманентност и процесе везане за те појмове, те је јасно да се сећа Хегела. Радост које ће читалац повремено осетити кад је по неко познато име споменуто, и нада да ће се коначно дискурс сместити негде у домен филозофских проблема, остаје, на жалост, без сатисфакције.

Примери. Дакле реч је о комбинацији где има можда 90% неvezаних асоцијација и 10% конкретних ставова који се не доказују. У другом делу (после 70-80 стране) асоцијације се настављају на исти начин. Од целог текста, на пример на око 70 првих страница, могло би да има око пола стране (1/2 стране) конкретних факата. У начелу има веома мали број конкретних идеја а између тих епизода је маса текста која обилује асоцијацијама и не-директно везаним размишљањима. Најпроблематичније је да у начелу не цитира и не даје конкретне примере концепата, сем једном или два пута (концепт „Ја“ код Cartesiusa). Стоји додуше у свакој глави по 1-3 наслова „Пример“, али то је мање пример а више наставак те такве елиптичне дискусије. Није јасно зашто аутор не користи примере концепата? Заиста, толико је обиље концепата да је могао за све што тврди да наведе примере, знало би се о чему је реч. Текст све у свему, мора се признати, јесте „текст“, има свој ток, има неки смер, али није „пријатељски“ према читаоцима.

Начелне примедбе. Пре свега, сматрам да се филозофија не може и не треба да сведе само или углавном на формирање концепата, мада је то сигурно једна од карактеристика филозофије. То како Deleuze пише личи ми на пример на Faucaulta и његову тврдњу о „знању као моћи“ – тврдња која стоји, али не заслужује толику филозофску конструкцију и тривијална је. Има других извора моћи који су неупоредиво „моћнији“ итд. Deleuze такође исправља надугачко и нашироко о тривијалностима. Личи на друге континенталне филозофе где у једној целог књизи има 3 идеје и маса текста који нуди скоро сасвим неvezане слободне асоцијације аутора. Да ли су аутори саставили ову књигу на основу регистрованог материјала са више сеанси слободног асоцирања на психоаналитичком дивану, било би занимљиво проверити.

Тумачења. Ово је дело високо цењено, посебно у Француској и постоје бројне студије и прикази дела. Нажалост те студије остају у истом жанру и не нуде решење загонетке. Најјаснији текст који доста детаљно приказује посебно Deleuzea и на енглеском је: *The Deleuze Dictionary*, Revised Edition, едитовано од Adrian Parr². Много је ту аутора, те је оправдано очекивати разноврсност прилаза и постоји нада да се ипак пронађе нешто што указује на садржај дела, који је нама измакао. Нажалост у „речнику“ нема паралела са нормалним дефиницијама речи и израза („концепата“) већ је одмах необјашњено (!), више цитирано шта Deleuze пише. То је на жалост поново „непријатељски“ према обичном читаоцу који очекује, најзад, прежвакану мудрост филозофа кога није схватио. Ретко сам, веома ретко, ипак, могао да видим шта он о појединим стварима можда мисли, мада ништа што мене посебно интересује. Досада којој се читалац излаже читајући и тај „речник“ је консеквентна и сасвим у складу са главним аутором. Да, Deleuze наравно није Хегел, мада остаје утисак да је желео да буде, али у свом времену. Нисам сигуран да текст који се тешко чита, не зато што је аутор покушао да објасни тешке појмове и тешку материју, већ зато што аутор намерно пише комплексан текст и напише све што му падне на памет, треба читати. (О евентуалној вези с Кантом и Фрегеом, видети ниже).

1. Одломци из превода на енглески: Gilles Deleuze i Félix Guattari, *What is philosophy*, превели Hugh Tomilson i Graham Burzhell, Columbia University Press, 1994. Original: Deleuze, Gilles и Guattari Félix, *Qu'est-ce*

² Речник: http://vadeker.net/humanite/philosophie/vocabulaire_deleuze.pdf (виђено 20. 07. 2018)

que la philosophie? (1991/2005 by LES ÉDITIONS DE MINUIT). (На жалост француски оригинал није био лако доступан у електронској форми те га дајемо ниже као копију. Странице се у преводу и оригиналу не поклапају. Еглески превод, странице 18 и 21-22 одговарају у француском оригиналу страницама 23-24 и 26-28).

Еглески превод (странице 18 и 21-22)

p. 18

On the other hand, a concept also has a *becoming* that involves its relationship with concepts situated on the same plane. Here concepts link up with each other, support one another, coordinate their contours, articulate their respective problems, and belong to the same philosophy, even if they have different histories. In fact, having a finite number of components, every concept will branch off toward other concepts that are differently composed but that constitute other regions of the same plane, answer to problems that can be connected to each other, and participate in a co-creation. A concept requires not only a problem through which it recasts or replaces earlier concepts but a junction of problems where it combines with other coexisting concepts. The concept of the Other Person as expression of a possible world in a perceptual field leads us to consider the components of this field for itself in a new way. No longer being either subject of the field or object in the field, the other person will become the condition under which not only subject and object are redistributed but also figure and ground, margins and center, moving object and reference point, transitive and substantial, length and depth. The Other Person is always perceived as an other, but in its concept it is the condition of all perception, for others as for ourselves. It is the condition for our passing from one world to another. The Other Person makes the world go by, and the "I" now designates only a past world ("I was peaceful"). For example, the Other Person is enough to make any length a possible depth in space, and vice versa, so that if this concept did not function in the perceptual field, transitions and inversions would become incomprehensible, and we would always run up against things, the possible having disappeared. Or at least, philosophically, it would be necessary to find another reason for not running up against them. It is in this way that, on a determinable plane, we go from one concept to another by a kind of bridge. The creation of a concept of the Other Person with these components will entail the creation of a new concept of perceptual space, with other components to be determined (not running up against things, or not too much, will be part of these components).

P 21-22

The concept is therefore both absolute and relative: it is relative to its own components, to other concepts, to the plane on which it is defined, and to the problems it is supposed to resolve; but it is absolute through the condensation it carries out, the site it occupies on the plane, and the conditions it assigns to the problem. As whole it is absolute, but insofar as it is fragmentary it is relative. It is infinite through its surveyor its speed but finite through its movement that traces the contour of its components. Philosophers are always recasting and even changing their concepts: sometimes the development of a point of detail that produces a new con-

densation, that adds or withdraws components, is enough. Philosophers sometimes exhibit a forgetfulness that almost makes them ill. According to Jaspers, Nietzsche, "corrected his ideas himself in order to create new ones without explicitly admitting it; when his health deteriorated he forgot the conclusions he had arrived at earlier." Or, as Leibniz said, "I thought I had reached port; but ... I seemed to be cast back again into the open sea." What remains absolute, however, is the way in which the created concept is posited in itself and with others. The relativity and absoluteness of the concept are like its pedagogy and its ontology, its creation and its self-positing, its ideality and its reality-the concept is real without being actual, ideal without being abstract. The concept is defined by its consistency, its endoconsistency and exoconsistency, but it has no *reference*; it is self-referential; it posits itself and its object at the same time as it is created. Constructivism unites the relative and the absolute.

Finally, the concept is not discursive, and philosophy is not a discursive formation, because it does not link propositions together. Confusing concept and proposition produces a belief in the existence of scientific concepts and a view of the proposition as a genuine "intension" (what the sentence expresses). Consequently, the philosophical concept usually appears only as a proposition deprived of sense. This confusion reigns in logic and explains its infantile idea of philosophy. Concepts are measured against a "philosophical" grammar that replaces them with propositions extracted from the sentences in which they appear. We are constantly trapped between alternative propositions and do not see that the concept has already passed into the excluded middle. The concept is not a proposition at all; it is not propositional, and the proposition is never an intension. Propositions are defined by their reference, which concerns not the Event but rather a relationship with a state of affairs or body and with the conditions of this relationship. Far from constituting an intension, these conditions are entirely extensional. They imply operations by which abscissas or successive linearizations are formed that force intensive ordinates into spatiotemporal and energetic coordinates, by which the sets so determined are made to correspond to each other.

Француски оригинал (стрaне 23-24 и 26-28).

23-24

Mais· mais d'autre part un concept a *devenir* qui concerne cette fois son rapport avec des concepts situés sur le même plan. Ici, les concepts se raccordent les uns avec les autres, se recourent les uns les autres, coordonne leurs contours, composent leur problèmes respectifs, appartiennent a la même philosophie même s'ils ont des histoires différentes. En effet, tout concept, ayant un nombre fini de composantes, bifurquera sur d'autres concepts, autrement composés, mais qui constituent d'autres régions du même plan, qui répondent à des problèmes connectables, participent d'une co-création. Un concept n'exige pas seulement un problème sous lequel il remanie ou remplace des concepts précédents, mais un carrefour de problèmes où il s'allie à d'autres concepts coexistants. Dans le cas du concept d'Autrui comme expression d'un monde possible dans un champ perceptif, nous sommes conduits à considérer d'une nouvelle façon les composantes de ce champ

pour lui-même : autrui, n'étant plus ni un sujet de champ ni un objet dans le champ, va être la condition sous laquelle se redistribuent non seulement l'objet et le sujet, mais la figure et le fond, les marges et le centre, le mobile et le repère, le transitif et le substantiel, la longueur et la profondeur ... Autrui est toujours perçu comme un autre, mais dans son concept il est la condition de toute perception, pour les autres comme pour nous. C'est la condition sous laquelle on passe d'un monde à un autre. Autrui fait passer le monde, et le «je» ne désigne plus qu'un monde passé « j'étais tranquille ... »). Par exemple, Autrui suffit à faire de toute longueur une profondeur possible dans l'espace, et inversement, au point que, si ce concept ne fonctionnait pas dans le champ perceptif, les transitions et les inversions deviendraient incompréhensibles, et nous ne cesserions de nous cogner contre les choses, le possible ayant disparu. Ou du moins, philosophiquement, il faudrait trouver une autre raison pour laquelle nous ne nous cognons pas ... C'est ainsi que, sur un plan déterminable, on passe d'un concept à un autre par une sorte de pont : la création d'un concept d'Autrui avec telles composantes va entraîner la création d'un nouveau concept d'espace perceptif, avec d'autres composantes à déterminer (ne pas se cogner, ou ne pas trop se cogner, fera partie de ces composantes).

26-28

Le concept est donc à la fois absolu et relatif à ses propre composantes, aux autres concepts, au plan sur lequel il se delmite, aux problèmes qu'il est censé résoudre, mais absolu par les condensation qu'il opère, par le lieu qu'il occupe sur le plan ,par les conditions qu'il assigne au problème. Il est absolu comme tout, mais relative en tant que fragmentaire. Il est *infini par son survol ou sa vitesse, mais fini par son mouvement qui trace e contour des composantes*. Un philosophe ne cesse pas de remanier ses concepts, et même d'en changer ; il suffit parfois d'un point de détail qui grossit, et produit une nouvelle condensation, ajoute ou retire des composantes. Le philosophe présente parfois une amnésie qui en fait presque un malade: Nietzsche, dit Jaspers, «corrigeait lui-même ses idées pour en constituer de nouvelles sans explicitement l'avouer; dans ses états d'altération, il oubliait les conclusions auxquelles il était précédemment parvenu». Ou Leibniz:« Je croyais entrer dans le port, mais... je fus rejeté en pleine nier». Ce qui reste pourtant absolu, c'est la façon dont le concept créé se pose en lui-même et avec d'autres. La relativité et l'absoluité du concept sont comme sa pédagogie et son ontologie, sa création et son auto-position, son idéalité et sa réalité. Réel sans être actuel, idéal sans être abstrait ... Le concept se définit par sa consistance, endo-consistance et exo-consistance, mais il n'a pas de *référence*: il est autoréférentiel, il se pose lui-même et pose son objet, en même temps qu'il est créé. Le constructivisme unit le relatif et l'absolu.

Enfin, le concept n'est pas discursif, et la philosophie n'est pas une formation discursive, parce qu'elle n'enchaîne pas des propositions. C'est la confusion du concept et de la proposition qui fait croire à l'existence de concepts scientifiques, et qui considère la proposition comme une véritable « intension » (ce qu'exprime la phrase) : alors le concept philosophique n'apparaît le plus souvent que comme une proposition dénuée de sens. Cette confusion règne dans la logique, et explique l'idée enfantine qu'elle se fait de la philosophie. On mesure les concepts à une grammaire « philosophique » qui leur substitue des propositions extraites des phrases où ils

apparaissent : on nous enferme sans cesse dans des alternatives entre propositions, sans voir que le concept est déjà passé dans le tiers exclu. Le concept n'est nullement un^e proposition, il n'est pas propositionnel, et la proposition n'est jamais une intension. Les propositions se définissent par leur référence, et la référence ne concerne pas l'Événement, mais un rapport avec l'état de choses ou de corps, ainsi que les conditions de ce rapport. Loin de constituer une intension, ces conditions sont toutes extensionnelles : elles impliquent des opérations de mise en abscisse ou de linéarisation successives qui font entrer les ordonnées intensives dans des coordonnées spatio-temporelles et énergétiques de mise en correspondance d'ensembles ainsi délimités.

3. *Apsurdities.*

(Ovaj citat je iz nekoliko diskusija o problemu plagijarizma, izbornoj kampanji Donalda Trampa i iz nekih drugih diskusija na Internetu u kojima sam učestvovao.

https://www.researchgate.net/profile/Dragan_Pavlovic/contributions)

The above described is the well known sound of post-modernism, often identified with continental or more precisely, French philosophy. Since the post-modern approach, while producing just noise in the philosophical discussion, did not produce so far, as not only direct but not even as its side effects, any advancement in physics, molecular biology or medicine, or any improvements in practical daily life, let alone in technology or even in moral life, peace efforts or in any way contributed to more sustainable life, I will not include any further discussion about it here. In fact, since its sequel seem to be present in the moral relativism, or even in destruction of judicial international order and war escalation I must admit that some feelings of disgust, may be not fully justified and subjective, prevent me to say much more about it. I can introduce political bias in a scientific community easily, but have to put at work some specific methods.

This example will concern not opposing some scientific concept by using political action but inverse: the opposing some political orientation by using fallacious scientific methods. Using science is very effective to persuade the masses and can be easily dissimulated. The important aspect of the propaganda method is **to imply the conclusions** and **to avoid establishing links with the discussed facts**. Here is what I mean.

Imagine I belong to a community of political orientation A and we strongly oppose the community that has adopted the political orientation B. To persuade the scientific community to support our A-ideas, I will ask a question on RG which answer could discredit some personality from the B-community. Here is how.

In France suitable question would be to elucidate some aspects of racism and as an example, of whether some elements from the political program of Mr. François (imagined name) imply that **the program** may have some racist **elements**. Every political program is susceptible that some elements of it may imply racism, so the question will certainly bring some fruits. The answers should, to be scientific, limit on discussing **the elements** of racism and the **facts**, i.e. the definition of racism, various forms of racism, sociological or even philosophical aspect etc, etc. However, I, as the initiator, will then bring **the person** of Mr. Francois as an exam-

ple, and ignoring sociological, psychological, semantic, historical **elements**, I will promote the discussion that decidedly involves the **personality** of Mr. Francois. In cases when the commentators would insist on **facts** and **the elements** of racism in principle, I will discourage that line of discussion.

If the community would be sufficiently permissive and passive, I will succeed in my efforts to damage Mr. Francois and will almost certainly disregard proclaimed objectives – to elucidate some aspects of racism in principle. Certainly, if my initial objective was to damage Mr. Francois, my objective will be attained.

As far as I know, we had on RG at least 2 such threads: during the last elections in the US (trying to discredit Donald Trump), and one recent and still running - on plagiarism (trying to damage certain Serbian politicians). There are certainly some others of which I am not aware.

The common feature of such attempts is to focus the discussion on some **personality** and to avoid clarification of the **facts** and insist on some more general aspects, structural or **contextual aspects**, persuasions or general principle *without establishing the links with the discussed facts*. Number of logical fallacies are used and none of them is specific for those discussions.

4. Везе с Кантом

Један други текст – одломке од Делуза о Канту и ноумену из *Différence et répétition* – читао сам на енглеском где се види да он или не разуме ноуменон (познати Кантов концепт) или га одбацује и појам користи као већина филозофа, да значи неке друге појмове и односе и даје му неки сасвим други контекст и значење. (Видети такође у: *Kant's Critical Philosophy, The Doctrine of the Faculties*.)

(...) The transcendental use consists in the following: that the understanding *claims to know something in general* (therefore independently of the conditions of sensibility). Consequently, this something can be the thing as it is in itself; and it can only be thought of as suprasensible ('noumenon'). But, in fact, it is impossible for such a noumenon to be a positive object for our understanding. Our understanding does indeed have as a correlate the form of the object in general; but this is an object of knowledge only precisely in so far as it is qualified by a diversity with which it is endowed under the conditions of sensibility. Knowledge of the object in general which would not be restricted to the conditions of our sensibility is simply an 'objectless knowledge'. 'The merely transcendental employment of the categories is therefore really no employment at all, and has no determinate object, not even one that is determinable in its mere form' (CPR A247—8/B304). Из: Gilles Deleuze, *Kant's Critical Philosophy, The Doctrine of the Faculties, Legitimate Employment, Illegitimate Employment*, Translated by Hugh Tomlinson and Barbara Habberjam, THE ATHLONE PRESS, London 1984.

Да ли су такве слободне интерпретације ноуменона могуће? Наравно, сам Кант је одговоран због неких контрадикција које је увео (везе с етиком, с временом и простором, с категоријама, концепт о интринзичним особинама). Али ово се односи на друге текстове Делуза, а и ретко ко се касније у то упуштао, па да се овде не губимо у тим компликованим стварима.

5. Frege и Deleuze

Joш једна напомена о претпоставци како је то вероватно конструисано. Поред тога што имам утисак да као што рекох, користи диктафон и да после то редигује у књигу. Инспирација је вероватно не познавање већ једноставно афинитет према неким областима филозофије и логике. Наиме, аутор познаје Фрегеа, нема сумње. Чак је Фреге и цитиран, али само некако без навођења радова. Али онда, утисак је сасвим јасан, он користи неколико текстова Фрегеа о дефиницији (*Grundgesetze der Arithmetik*, Vol. II, Sect. 56-67, 139-144) заправо узима кључне термине којих има само неколико, као «границе концепта», «раван» у којој се налази неки концепт, «ареал» концепта, и око тога наш аутор развија сасвим слободне асоцијације на првих 50-100 страна. (Ја ниже дајем само §56 и 57 из Фрегеовог оригинала из 1903.)

Из: G. FREGE, GRUNDGESETZE DER ARITHMETIK. Begriffsschriftlich abgeleitet, II. Band.

Verlag von Hermann Pohle, JENA, 1903. III. Die reellen Zahlen. 1. Kritik der Lehren von den Irrationalzahlen. a) Grundsätze des Definirens. § 55. Vorbemerkung, Seite 69 1. Grundsatz der Vollständigkeit. § 56. Der Begriff muss scharf begrenzt sein, Seite 69.

§ 55. Bevor wir prüfen, was hervorragende Mathematiker von den Zahlen, insbesondere den Irrationalzahlen gelehrt haben, wird es gut sein, vorweg einige Grundsätze für das Definieren aufzustellen und zu begründen, die fast von allen Schriftstellern auf diesem Gebiete ausser Acht gelassen werden, damit wir nicht nöthig haben, jedes einzelne Mal ausführlich darauf einzugehen. Wir haben solche Grundsätze schon im 1. Bd. für die Begriffsschrift aufgestellt; hier soll es sich hauptsächlich um Definitionen in den Wortsprachen handeln. Zwischen beiden Aufstellungen werden freilich nur solche Unterschiede hervortreten, welche in der verschiedenen Natur dieser Ausdrucksmittel begründet sind.

1. Grundsatz der Vollständigkeit.

§ 56. Eine Definition eines Begriffes (möglichen Prädikates) muss vollständig sein, sie muss für jeden Gegenstand unzweideutig bestimmen, ob er unter den Begriff falle (ob das Prädikat mit Wahrheit von ihm ausgesagt werden könne) oder nicht. Es darf also keinen Gegenstand geben, für den es nach der Definition zweifelhaft bliebe, ob er unter den Begriff fiele, wenn es auch für uns Menschen bei unserm mangelhaften Wissen nicht immer möglich sein mag, die Frage zu entscheiden. Man kann dies bildlich so ausdrücken: der Begriff muss scharf begrenzt sein. Wenn man sich Begriffe ihrem Umfange nach durch Bezirke in der Ebene versinnlicht, ist das freilich ein Gleichnis, das nur mit Vorsicht gebraucht werden darf, hier aber gute Dienste leisten kann. Einem unscharf begrenzten Begriffe würde ein Bezirk entsprechen, der nicht überall eine scharfe Grenzlinie hätte, sondern stollenweise ganz verschwimmend in die Umgebung überginge. Das wäre eigentlich gar kein Bezirk; und so wird ein unscharf definierter Begriff mit Unrecht Begriff genannt. Solche begriffsartige Bildungen kann die Logik nicht als Begriffe anerkennen; es ist unmöglich, von ihnen genaue Gesetze aufzustellen. Das Gesetz

des ausgeschlossenen Dritten ist ja eigentlich nur in anderer Form die Forderung, dass der Begriff scharf begrenzt sei. Ein beliebiger Gegenstand x fällt entweder unter den Begriff, oder er fällt nicht unter ihn: *tertium non datur*. Hätte z. B. der Satz „jede Quadratwurzel aus 9 ist ungerade“ wohl überhaupt einen fassbaren Sinn, wenn Quadratwurzel aus 9 nicht ein scharf begrenzter Begriff wäre? Hat die Frage „Sind wir noch Christen?“ eigentlich einen Sinn, wenn nicht bestimmt ist, von wem das Prädikat Christ mit Wahrheit ausgesagt werden kann, und wem es abgesprochen werden muss?